

Pillar Two beynəlxalq biznesin vergi strategiyalarının formatını necə dəyişir və bu, Azərbaycanın investisiya cəlbediciliyinə necə təsir edir?

PİLLAR TWO MÜASİR VERGİ MÜHİTİNİN APARICI FAKTORU KİMİ

Son illərdə beynəlxalq vergitutma sahəsində əhəmiyyətli yenidənqurma prosesi gedir və bu prosesin mərkəzində illik konsolidasiyası 750 milyon avrodan çox olan böyük çoxmillətli qruplar (BÇQ) üçün minimum 15% effektiv vergi dərəcəsi tətbiq edən qlobal təşəbbüs - Pillar Two dayanır. Bu müddəa OECD/G20 Inclusive Framework çərçivəsində razılaşdırılmışdır və vergitutma bazasının aşınması və mənfəətin köçürülməsinin qarşısının alınması üçün qlobal standartla çevrilmişdir.

Pillar Two sadəcə vergi qaydaları ilə məhdudlaşmır. O, investisiya qərarlarının strukturuna əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir və vergi güzəştləri ilə qeyri-maliyyə faktorları, məsələn, infrastruktur, tənzimləyici mühitin keyfiyyəti və əməliyyatların proqnozlaşdırıla bilməsi arasındakı tarazlığı dəyişdirir.

PİLLAR TWO NƏDİR VƏ

RİZVAN QUBİYEV,
*Partnyor, "KPMG Azərbaycan"
şirkətində Vergi Departamentinin
rəhbəri*

HAZIRDA NƏ ÜÇÜN VACİBDİR?

Pillar Two qrupun fəaliyyət göstərdiyi hər bir yurisdiksiya üçün effektiv vergi dərəcəsinin (ETR) hesablanmasını və ETR 15%-dən aşağı olduqda, əlavə verginin (top-up tax) tətbiq

edilməsini tələb edən GloBE (Qlobal vergitutma bazasının aşınması ilə mübarizə) qaydalarına əsaslanır.

Bu mexanizm aşağıdakı əsas komponentlərdən ibarətdir:

- Income Inclusion Rule (IIR) — holding səviyyəsində əlavə vergi;
- Undertaxed Profits Rule (UTPR) — fəaliyyət göstərdiyi yurisdiksiyalarda “qoşula bilən” vergi;
- Qualified Domestic Minimum Top-Up Tax (QDMTT) — qlobal qaydalarla uyğunlaşdırılmış yerli əlavə vergi.

Beynəlxalq mənbələrə əsasən, 2024-2025-ci illərdən başlayaraq 50-dən

çox yurisdiksiya artıq Pillar Two qaydalarını tətbiq etmişdir və daha çox yurisdiksiya buna fəal şəkildə hazırlaşır. İnzibatçılığı və ETR hesablamalarını sadələşdirməyə yönəlmiş yeni müvəqqəti və daimi qaydalar ortaya çıxır.

Qeyd etmək lazımdır ki, 2026-cı ilin əvvəlində OECD “Side-by-Side Package” paketini dərc etmişdir və bu paket Pillar Two qaydasının tətbiqini sadələşdirməyə və milli sistemlərdə QDMTT-nin rolunu gücləndirməyə yönəlmiş inzibati qaydalar toplusudur (məsələn, təhlükəsiz liman qaydasının sadələşdirilməsi, maddi əsaslı təşviqlərin tətbiqinin gücləndirilməsi).

PİLLAR TWO VERGİ TƏŞVİQLƏRİNİN YENİDƏN BÖLÜNMƏSİNDƏ BİR FAKTOR KİMİ

Ənənəvi yanaşmada beynəlxalq investorlar vergi yükünü minimuma endirmək üçün korporativ vergiləri az, təşviqləri isə çox olan yurisdiksiyaları seçirlər. Pillar Two isə bu qaydanı dəyişdirir: nominal vergi dərəcəsi aşağı olsa belə, effektiv ETR 15%-dən aşağı qaldıqda, əlavə vergi hesablaması (top-up) baş verir və vergi üstünlüyü əhəmiyyətli dərəcədə azaldılır.

Bununla yanaşı, qlobal minimum vergi ilə bağlı yeni hesabatlarda qeyd olunur ki, əksər ölkələr Pillar Two

çərçivəsində tanınmaq və global vergi sistemindən kənarlaşmamaq məqsədilə 2025-2026-cı illərdə öz vergi güzəştlərini nəzərdən keçirməyə başlayırlar. Bir çox yurisdiksiyalar müxtəlif vergi güzəşti formaları ilə təcrübələr aparsalar da, hazırda bu cür güzəştlərin global qaydalarla necə qarşılıqlı təsirdə olduğunu (məsələn, onların ETR-in hesablanmasına necə təsir etdiyini) nəzərə almaq vacibdir.

Ümumiyyətlə, Pillar Two diqqəti intellektual vergi arbitrajından əməliyyat bazasının qurulması, komandaların inkişafı və istehsal və logistika mərkəzlərinin inkişafı kimi fundamental biznes qərarlarına yönəldir. İnvestisiya qərarlarında dəyişiklik: vergi artıq əsas amil hesab olunmur.

Praktikada Pillar Two qaydasının tətbiqi investisiya ilə bağlı əsas hərəkətverici qüvvələrin yenidən nəzərdən keçirilməsi ilə müşayiət olunur. İnvestorlar aşağıdakı qeyri-maliyyə amillərinə getdikcə daha çox diqqət yetirirlər:

- iqtisadi və siyasi sabitlik;
- tənzimlənən və şəffaf mühit;
- bazara çıxış və infrastruktur;
- ixtisaslı kadrların mövcudluğu.

Bu nəticələr korporativ strategiyalar üzrə global araşdırmalarla təsdiqlənir: şirkətlər Pillar Two qaydasını vergi mütəxəssisləri üçün ayrıca qaydalar toplusu kimi deyil, vergi siyasətinin maliyyə, risklərin idarə edilməsi və strateji planlaşdırma ilə integrasiyası nöqtəsi kimi görürlər.

BU, AZƏRBAYCAN ÜÇÜN HANSI ANLAMA GƏLİR?

Davamlı xarici investisiyaları şaxələndirməyə və cəlb etməyə çalışan bir iqtisadiyyat olaraq, Azərbaycan üçün Pillar Two həm çağırışlar, həm də imkanlar yaradır.

Bir tərəfdən, böyük qruplar üçün vergi sistemindəki dəyişikliklər ənənəvi güzəştli vergi dərəcələri və təşviqlərinin artıq investisiya qərarlarında əsas arqumentlər olmayacağı anlamına gəlir. İnvestorlar aşağıdakı amilləri daha çox dəyərləndirməyə başlayırlar:

- tənzimləyici mühitin sabitliyi;

- vergi və işgüzar şərtlərin proqnozlaşdırıla bilməsi;

- infrastrukturun keyfiyyəti;

- regional əlaqə (məsələn, tranzit dəhlizləri).

Digər tərəfdən, əgər Azərbaycan bu qeyri-maliyyə amilləri vasitəsilə cəlbədiciyini artırarsa, vergi güzəştlərinin əhəmiyyətinin azalmasını kompensasiya edə bilər.

Xüsusi analitik materiallarda qeyd olunan global müşahidələr təsdiq edir ki, hətta nisbətən yüksək nominal dərəcələrə malik ölkələr belə qeyri-maliyyə güzəştləri təklif etdik-

ləri təqdirdə, investorlar üçün cəlbədiçi qalırlar.

Bundan əlavə, QDMTT kimi mexanizmlərin tətbiqi iqtisadi vergitutma riskini azaltdığı və vergi bazasını daha proqnozlaşdırıla bilən etdiyi üçün, investorlar qarşısında ölkənin mövqeyini gücləndirə bilər.

PRAKTİK ÇƏTİNLİKLƏR VƏ UYĞUNLAŞMA ADDIMLARI

Pillar Two məlumatlara, sistemlərə və idarəetməyə qoyulan tələbləri artırır. Bu o deməkdir ki, şirkətlər və hökumətlər:

- ETR-ləri dəqiq hesablamaq və qlobal hesabatlar təqdim etmək üçün texnoloji həll variantlarını investisiya qoymalıdırlar;
- yeni tələblərə uyğunluğunu təmin etmək üçün vergi strukturlarını nəzərdən keçirməlidirlər;
- Pillar Two qaydasının birləşmə və satınalma (M&A) əməliyyatlarına, sövdələşmələrin strukturlarına və əlaqəli vergi öhdəliklərinə təsirini (məsələn, birləşmədən sonra əlavə vergi öhdəliyi riski) nəzərə almalıdırlar.

Bizneslər Pillar Two qaydasının yalnız mövcud vergi yükünə deyil, həm də növbəti 3-5 il üçün vergi planlaşdırmasına təsir etdiyini başa düşməlidirlər. Buraya potensial əməliyyatların təhlili, qruplar daxilində funksiyaların yenidən bölüşdürülməsi və hətta pul vəsaitlərinin idarə edilməsi mo-

dellərinin tənzimlənməsi daxildir.

Nəticə: Beynəlxalq vergitutmanın yeni mərhələsi və Azərbaycanın imkanları

Pillar Two vergi islahatı deyil, vergilərin rolunun strateji qərar qəbul etmə prosesinə inteqrasiya olunduğu yeni global biznes paradigmasına keçiddir. Buradan aydın olur ki:

- vergi artıq rəqabət qabiliyyətində dominant amil deyil;
- uğurlu yurisdiksiyalar qeyri-maliyyə amillərinə diqqət yetirirlər;
- vergiləri, hesabatları, məlumatları və risklərin idarə edilməsini birləşdirən strukturlar daha davamlıdır.

Azərbaycan üçün bu, Pillar Two qaydasının iqtisadi təməllərin möhkəmləndirilməsi və dayanıqlı sənaye sahələrinin inkişafı üçün maneə deyil, stimül olduğu kompleks investisiya gündəliyinin qurulması zərurəti deməkdir.

